

1 Sammanfattning

SVT:s produktion

Denna studie av SVT AB omfattar perioden 1979/80–1993. Det totala TV-utbudet i Sverige ökade kraftigt under senare delen av perioden. Början av 1980-talet kännetecknades av en monopolsituation för Sveriges Radios TV-sändningar och av markbunden sändning som enda alternativ förutom distribution av videokassetter. Sedan dess har satellitsändningar och distribution via kabelnät eller direkt till egna parabolmottagare slagit igenom. Internationella och svenska programföretag konkurrerar med SVT både genom satellit- och kabelsändningar och genom en tredje markbunden kanal – TV 4.

En jämförande studie från Göteborgs Universitet visar dels vilket utbud som var tillgängligt 1987, dels det viktigaste svenska utbud som fanns tillgängligt 1993. År 1987 var utbudet i stort sett begränsat till SVT:s bägge kanaler. Sex år senare hade utbudet ökat så att inemot 100 % av landets hushåll hade tillgång till de tre kanalerna Kanal 1, TV 2 och TV 4 genom markbunden sändning. Hälften av hushållen hade också tillgång till TV 3 och TV 5. Härutöver hade många hushåll också möjlighet att se utländska och lokala sändningar över satellit och/eller kabelnät.

SVT:s sändningsvolym ökade under perioden 1980–1993 med 77 % (riks-sändningar). Den genomsnittliga sändningstiden per dag och kanal gick upp från 5,9 till 10,5 timmar per dag. Förstasändningarna gick upp med 59 % och repriserna med 151 %. Repriserna utgjorde 1979/80 cirka 20 % av all sändning och hade ökat till 28 % år 1993. Uppdelad på programkategorier var utvecklingen följande:

Fakta	+ 173 %
Drama	+ 129 %
Barn	+ 113 %
Övrigt	+ 73 %
Nyheter	+ 45 %
Sport	+ 42 %
Spec. grupper	+ 21 %
Ungdom	+ 12 %
Nöje	+ 8 %
Musik	- 12 %

Vi har också specialstuderat utbudet under s.k. bästa sändningstid, (dvs. program där sändningen påbörjas mellan kl 19.00 och 21.59.) SVT har naturligtvis sänt under hela den bästa sändningstiden under alla de undersökta åren. En viss förändring av innehållet i kanal 1:s sändningar under denna tid av

dygnet kan dock noteras. Faktasändningarna ökade successivt till nivån 30 % medan drama och nöjesprogram minskade sina andelar; drama från ca 40 % till cirka 30 %.

SVT:s kostnader

Under perioden 1980/81 till 1993 ökade resursförbrukningen vid SVT med cirka 12 % i fasta priser. Större delen av denna ökning ägde rum redan de första åren. Under 1990-talet ökade kostnaderna för visningsrätter markant. Även kostnaderna för teknisk materiel och tjänster samt lokalkostnader ökade. Antalet årsanställda gick ner med 3 % medan lönekostnaden per anställd ökade något i fasta priser. Vissa av dessa kostnadsökningar kan förklaras av en ökad konkurrens med de nya kanalerna om bl. a. visningsrätter för vissa sportevenemang, TV-presentatörer, tekniker m.m. vilket drivit upp priserna.

Den totala kostnaden för SVT:s bägge kanaler var 1993 1,1 miljarder kr per kanal. Kostnaden för TV 4 var samma år 479 milj kr medan Danmarks Radio hade en kostnad för sin TV-kanal på cirka 1,3 miljarder sv kr.

SVT:s intäkter

SVT finansieras till 90 % med avgiftsmedel från Rundradionfonden, som i sin tur har mottagaravgifterna som huvudsaklig intäkt. TV-licensen uppgick 1994 till 1 440 kr/år. Programförsäljning och bidrag för samproduktion har utgjort en växande andel av finansieringen och svarade tillsammans med sponsringsintäkter och försäljning av teknisk service 1993 för cirka 6 % av de totala intäkterna.

TV 4 finansieras huvudsakligen genom försäljning av reklamtid.

TV-konsumtionen och sändningarna

Den totala TV-konsumtionen mätt som antal tittade minuter per dag och invånare ökade successivt från nivån 92 minuter 1980 till 124 minuter 1993. För 1993 har då även tittande på andra kanaler än kanal 1 och TV 2 inkluderats. SVT:s andel av tittandet gick ner från 100 % till 56 % under perioden.

Om SVT:s sändningstid jämförs med tittartiden framgår att år 1992 ägnades 20 % av tittartiden åt nyhetssändningarna, medan dessa upptog ca 10 % av sändningstiden. För fakta var förhållandet omvänt. Nästan 35 % av sändningstiden avsåg faktaprogram – en andel som ökat under perioden – medan tittarna ägnade 13 % av sin tid åt detta. För fiktion och nöje sammantagna har sändningsandelen minskat – från 50 % 1980 till 42 % 1992, medan andelen av tittartiden legat stabilt på cirka 50 %.

SVT:s produktkostnader

Tabell 1.1 Kostnad per sändningstimme och per tittartimme 1980–1993 för hela SVT
1993 års priser, omräknat med kombinerat index

År	Total kostnad mkr	Antal sända timmar per år	Antal sändn. tim per år första sändn.	Antal årl. konsumerade tusen timmar	Kostnad per sändn timme kr	Kostnad utslagen på första sändn. kr/timme	Kostnad per tittartimme kr, öre
1980/81	2 006	4 682	3 822	4 469 061	428 392	524 825	0,45
1981/82	2 178	4 693	3 791	5 927 834	464 177	574 635	0,37
1982/83	2 232	4 521	3 676	5 202 126	493 691	607 135	0,43
1983/84	2 267	4 640	3 759	5 059 657	488 456	602 949	0,45
1984/85	2 254	5 110	4 135	5 066 974	441 155	545 185	0,44
1985/86	2 320	5 037	3 931	4 881 153	460 670	590 195	0,48
1986/87	2 312	5 214	4 010	5 726 922	443 514	576 741	0,40
1987/88	2 181	5 516	4 232	5 405 207	395 392	515 355	0,40
1988/89	2 295	5 980	4 535	5 178 981	383 809	506 140	0,44
1990	2 338	6 644	5 107	4 565 404	351 888	457 792	0,51
1991	2 197	6 401	4 699	4 391 904	343 221	467 537	0,50
1992	2 272	6 668	4 854	3 908 624	340 804	468 167	0,58
1993	2 239	7 631	5 511	3 525 900	293 391	406 254	0,63
% perioden	12 %	63 %	44 %	-21 %	-32 %	-23 %	41 %

Kostnaden per *sändningstimme* minskade för SVT med 32 % i fasta priser mellan 1980 och 1993. Kostnaden per *tittartimme* steg däremot med 41 % i fasta priser över perioden. Som en jämförelse var kostnaden per sändningstimme 1993 för SVT cirka 293 000 kr, för TV 4 samma år 144 000 kr och för DR i Danmark cirka 381 000 kr.

För perioden 1990–93 har vi för kanal 1 också kunnat se att kostnaden per sändningstimme i *egen produktion* minskade med 27 %, medan kostnaden för *förvärvade program* ökade med 3 %. Kostnaden för *en repristimme* minskade med 12 %. Bilden är likartad för TV 2.

Kostnaden för egenproducerade program låg 1993 på 512 000 kr per producerad sändningstimme i Kanal 1 och 324 000 kr i TV 2. Den totala kostnaden per tittartimme uppgick 1993 till 55 öre (alla kategorier sammanslagna) per timme för SVT. Av våra beräkningar kan vi också se kostnaderna per sändningstimme och tittartimme fördelade på de olika kategorierna (se tabell 1.2). Av tabellen framgår att kostnaden per sändningstimme 1993 låg runt 300 000 kr för såväl nyheter, fiktion och nöje som sport. Faktasändningarna var avsevärt billigare och kostade 191 000 kr. Genom olikheterna i tittande kom dock kostnaderna per tittare att bli högst för fakta med 1,34 kr per tittartimme, medan nyheter hamnade på 50 öre, fiktion och nöje på 45 öre och sporten på 29 öre per tittartimme.

Analys av produktivitetens utvecklingen

Vi vill betona svårigheterna att utifrån de breda, generella programkategorier som SVT:s sändningar redovisas i kunna dra några slutsatser om produktiviteten. I produktivetsberäkningar är en viktig utgångspunkt att kvaliteten inom varje produktkategori är oförändrad över tiden, eller att det är möjligt att korrigera för kvalitetsförändringar. Med den grova indelning av TV-sändningarna i kategorier som används av SVT är det i många fall vanskligt att anta att programkvaliteten inte förändrats under perioden. De sända TV-programmen är ofta unika och svåra att jämföra med varandra. I en del fall är dock jämförbarhetsproblemen sannolikt mindre, t.ex. för sport och nyheter. Resultaten av våra beräkningar skall ses mot bakgrund av dessa reservationer.

Vi ser således av vårt material en minskad kostnad per sändningstimme men kan inte avgöra om detta beror på ett uttunnat eller förändrat programinnehåll och minskad kvalitet, eller om det beror på en verklig produktivetsförbättring (likvärdiga produkter till lägre kostnad). Vi kan göra följande konstateranden:

- Vi ser en ökad produktion per årsanställd.
- Alla programkategorier utom fakta har under 1990-talet fått minskande resurser i fasta priser. Nyheterna har en måttlig minskning (-1 %), drama, nöje och musik sammanslagna har en resursminskning om 8 %. Sporten minskade med 13 % och speciella grupper med 16 %. Samtidigt ökade antalet sändningstimmar för alla kategorier utom sporten. För fakta med 67 %, för drama, nöje och musik med 24 %, barn och ungdom 22 %, speciella grupper 24 % och nyheter 45 %. Totalt under perioden ökade repriserna mest (53 %) medan förvärven minskade med 15 % i bägge kanalerna och egenproduktionen ökade med 17 % i kanal 1 och 58 % i TV 2.

Den totala kostnaden per producerad programtimme minskade under perioden 1990-1993 i fasta siffror med 19 %. Denna minskning förklaras till 8 procentenheter av förskjutningar i programkategorier och programkällor, dvs. en högre andel repriserna och billigare programkategorier. Resterande 11 % kan endera bero på en reell produktivetsförbättring - eller på att vi fått en försämrad programkvalitet inom de olika kategorierna.

De indikationer och synpunkter vi fått fram tyder på att SVT under den period vi undersökt genomfört ett antal förändringar som förklarar kostnadsminskningen. SVT producerar nu fler serieproduktioner och färre singelproduktioner, detta pressar ner kostnaderna. Omfattningen på teknisk personal har minskat - färre medarbetare följer med vid reportage och inspelningar. SVT producerar fler s.k. kaféprogram, vilka ofta kännetecknas av låg dekorkostnad, låga medverkandekostnader och relativt lång sändningstid. SVT producerar också fler förpackade program, dvs. program som har